

VIETĒJO UZŅĒMĒJU IESPĒJAS UN ŠĶĒRŠĻI PIEDALĪTIES PĀRTIKAS PUBLISKAJOS IEPIRKUMOS RĒZEKNES NOVADĀ

Opportunities and Barriers for Local Entrepreneurs to Participate in Public Food Procurement in Rezekne Municipality

Anda Zvaigzne

Daina Znotiņa

Inta Kotāne

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Abstract. *In recent years both in the world and in Latvia, food consumption as close to the production site as possible or local food has been increasingly discussed among scientists and the general public. According to a number of authors, the demand for local products increases, and localness is one the most latest trends in the global food market. Local food systems, in which the production, processing, sale and consumption of food products occurs within relatively small distances, make a significant positive effect on the local economy.*

The paper is based on the implementation results for the research grant "Opportunities for the Green Public Procurement of Food by Municipal Institutions in Rezekne Municipality".

The research aim is to identify the opinions of local entrepreneurs on their opportunities for and barriers to participating in public food procurement in Rezekne municipality.

Research methods used: monographic, descriptive, analysis, synthesis, statistical (data grouping, cross-table analysis, averages) and a sociological research method – a pilot survey of local food production, processing and sale enterprises.

The pilot survey of entrepreneurs showed that the enterprises which rated their readiness to participate in municipal public procurement tenders as very low and low justified this fact by their inability to supply the required quantity and assortment of products throughout the whole period specified, the lack of knowledge of green public procurement and the short period for paperwork, which could be classified as the lack of motivation for their participation in GPP.

The survey questionnaires included a question aiming to identify the enterprises' ratings of the key barriers to participating in public food procurement. The respondents rated the following barriers at five or as very significant: too low purchase prices on products, an insufficiently broad assortment of the products, an inability to supply the necessary quantity of the products, an inability to ensure regular deliveries of the products and a too long distance to deliver the products.

Keywords: *entrepreneurs, local food, public procurement.*

Ievads *Introduction*

Gan pasaulē, gan Latvijā pēdējos gados arvien vairāk zinātnieku starpā un sabiedrībā rodas diskusijas par pārtikas patēriņu maksimāli tuvu tā ražošanas vietai jeb par vietējo pārtiku. Pētnieks Knight (Knight, 2011) norāda, ka dažādu autoru pētījumi parāda, ka pieprasījums pēc vietējiem produktiem pieaug, pieprasījums parāda, ka „vietējais” ir viena no aktuālākajām tendencēm pasaules pārtikas tirgū.

Patērētāju prasības uzskata par vienu no galvenajiem dzinējspēkiem, kas veicina videi draudzīgu produktu patēriņu (Hall, 2000; de Bakker et al., 2002), un pēdējās desmitgades laikā palielināta uzmanība ir pievērsta publiskajam iepirkumam, kura ir kļuvusi par svarīgu šo patērētāju prasību veicinātāju.

Vietējās pārtikas sistēmas atbalsta vietējo ekonomiku. Pārtikas iepirkšana no vietējiem zemniekiem pozitīvi ietekmē apkārtējo uzņēmējdarbību, vienlaikus sniedzot ievērojamu ienākumu avotu vietējiem zemniekiem, tādējādi saglabājot dzīvotspēju daudzām mazām, vietējām lauku saimniecībām (Brown & Miller, 2008). Atšķirībā no lielajām rūpnieciskajām saimniecībām, mazas ģimenes saimniecības daudz labprātāk tērē savus līdzekļus par vietējiem produktiem (piemēram, sēklas, lauksaimniecības preces, u.c.); turklāt, pārtika, kas audzēta, pārstrādāta un piegādāta vietēji, (piemēram, vietējām skolām), rada darbavietas un tādējādi stimulē vietējo ekonomiku (Halweil, 2002). Paaugstināta vietējā ekonomiskā aktivitāte un darbavietas rada lielākus nodokļu ieņēmumus un spēcīgāku ekonomisko bāzi, lai atbalstītu citus uzņēmumus un saistītās institūcijas. Vietējās pārtikas atbalsta sistēma ir vietējam pārtikas ražotājam un vietējam iedzīvotājam abpusēji izdevīga sabiedriskā vienošanās, kuras rezultātā iedzīvotājs iegūst viņam vēlamas kvalitātes pārtiku, kas tiek saražota savā teritorijā, komersants iegūst finanšu/nefinanšu investīcijas, kas viņam palīdz uzturēt un attīstīt savu uzņēmējdarbību, vietējā sabiedrība iegūst mazāku atkarību no ārējiem procesiem, kurus tā nevar ietekmēt, tādā veidā radot ilgtspējīgāku kopienas attīstību (Latvijas Lauku foruma..., 2012).

Tādējādi zaļā publiskā iepirkuma (ZPI) ieviešanai pārtikas produktu iepirkumos ir svarīga loma jaunu iespēju veidošanā mazajiem ražotājiem, kuri pārāk bieži tiek atstumti, pat izslēgti no globālajām pārtikas sistēmām (Morgan, 2007).

Eiropā, neatkarīgais Jaunās ekonomikas institūts (New Economics Foundation) Londonā veica izpēti par iepirkšanās paradumu ekonomiskajām ietekmēm, salīdzinot iepirkšanos lielveikalā ar kopienas atbalstītas lauksaimniecības sistēmu, kā, piemēram, zemnieku produkcijas izmantošanu skolu ēdināšanā. Izvērtējuma secinājumos atklājās, ka, izvēloties vietējo

produkciju, vietējā ekonomikā paliek vismaz divkārt liels naudas līdzekļu apjoms (Brown et al., 2013).

Pētījuma mērķis ir noskaidrot vietējo uzņēmēju viedokli par iespējām un šķēršļiem piedalīties pārtikas publiskajos iepirkumos Rēzeknes novadā.

Pētījuma metodes: monogrāfiski aprakstošā metode, analīze, sintēzes, statistikas metode (datu grupēšana, krustojumu tabulu analīze, vidējais rādītājs) socioloģiskā pētījuma metode – vietējo pārtikas ražošanas/pārstrādes/tirdzniecības uzņēmumu pilotaptauja.

Pētījuma datu apstrādei izmantoti sociālo zinātņu statistikas paketes SPSS (Statistical Package for the Social Science), un Microsoft Excel analīzes rīki.

Pētījuma rezultāti

Research results

Pasaulē un arī Latvijā ir veikti pētījumi (Krivašonoka & Siliņa, 2015; Krivašonoka & Zvirbule 2016; Zvaigzne, Kotane, & Krivašonoka, 2017) par to, kā ZPI ieviešana sekmē vietējā reģiona attīstību. ZPI ir instruments, kas tiešā veidā stimulē un nodrošina vietējās produkcijas noieta apjomu palielināšanos.

Eiropas reģionu komiteja ir sniegusi perspektīvo atzinumu par ‘Vietējo lauksaimniecību un pārtikas ražošanu’, kurā minēts, ka vietējās pārtikas ražošanas sistēmas ir viens no līdzekļiem, kas sekmē vietējā potenciāla attīstību un uzlabo mazāk pazīstamu un nereti novārtā atstātu teritoriju ekonomisko aktivitāti (Latvijas Lauku foruma..., 2012).

2015. gadā tika veikts pētījums Tukuma novadā par to, kādi ir pašvaldības ieguvumi, ja tiek ieviests ZPI, respektīvi, ko pašvaldība iegūst, ja iepirkuma uzvarētāju izvēlas nevis piemērojot zemāko cenu, bet saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma kritērijus, kas iever gan bioloģiski ražotas produkcijas īpatsvara noteikšanu iepirkumā, gan attālumu no ražotāja līdz gala patērētājam, gan arī sezonālā ievērošanu. Veiktais pētījums parādīja, ka pašvaldībai, iepērkot vietējo produkciju, ir gan sociāli, gan ekonomiski ieguvumi. Veiktie aprēķini parādīja, ka tad, ja vietējie ražotāji ar pašražotu pārtiku apgādātu desmit pašvaldību iestādes, tad tikai Iedzīvotāju ienākuma nodoklis pašvaldības budžetā palielinātos par vairāk kā 80 000 EUR gadā, kas ir būtisks papildinājums ikvienas pašvaldības budžetam (Korpa et al., 2015).

Autoru veiktā pētījuma ietvaros bija nepieciešams noskaidrot vietējo uzņēmēju viedokli par iespējām un šķēršļiem piedalīties pārtikas publiskajos iepirkumos Rēzeknes novadā, tāpēc tika veikta uzņēmēju pilotaptauja. Aptaujas anketa tika izplatīta visiem uzņēmumiem, kas ir piedalījušies pārtikas publiskajos iepirkumos Rēzeknes novada pašvaldībā pēdējos piecos gados un kuriem publiski ir pieejami e-pasti aptaujas anketas izsūtīšanai, kā arī citiem uzņēmumiem, kas ražo/audzē/pārstrādā pārtikas produktus vai nodarbojas ar

pārtikas produkcijas tirdzniecību konkrētajā teritorijā. Aptauja notika laika periodā no 2017. gada septembra līdz decembrim. Uzņēmēju atsaucība nebija liela, tika iesniegtas tikai 15 analīzei derīgas anketas. Aptauju būtu nepieciešams turpināt, lai pētījuma dati būtu reprezentatīvi.

Lielāko daļu aptaujāto uzņēmumu veidoja uzņēmumi, kuri strādā pārtikas tirdzniecības jomā, attiecīgi, pārtikas mazumtirdzniecību par savu darbības jomu bija norādījuši 9 uzņēmumi un pārtikas vairumtirdzniecību 8 uzņēmumi. Tā kā respondenti varēja norādīt vairākas darbības jomas, tad vairāku aptaujāto uzņēmumu darbība ir saistīta tieši ar šīm abām tirdzniecības jomām. Salīdzinoši mazāku daļu veidoja respondenti, kuri ir saistīti ar pārtikas ražošanu, attiecīgi, ar primārās pārtikas ražošanu nodarbojas 3 uzņēmumi un ar pārtikas apstrādi 2 uzņēmumi. Aptaujāto uzņēmumu apkopotās atbildes uz jautājumu „Vai ražojat pārtikas produkciju?” liecina, ka ar pārtikas ražošanu ir saistīti 5 respondenti, 4 no tiem pārtiku ražo integrēti, 1 – konvencionāli. Pārējo aptaujāto uzņēmumu darbība ir saistīta ar pārtikas produktu tirdzniecību. Aptaujas anketā bija iekļauts jautājums par uzņēmumu galvenajiem pārtikas produkcijas realizācijas veidiem. Aptaujas rezultāti parāda, ka uzņēmumi izmanto dažādus produktu realizācijas veidus: tiešā pārdošana produkta gala patērētājiem (20 atbildes), produktu pārdošana starpniekiem (16 atbildes), produktu pārdošana pārstrādes uzņēmumiem (5 atbildes); 3 atbildēs tika minēts, ka uzņēmumi ir startējuši pašvaldības pārtikas iepirkumos, tātad savu produkciju ir realizējuši pašvaldību iestāžu vajadzībām.

Kopumā var secināt, ka aptaujātajiem uzņēmumiem trūkst pieredzes pašvaldības publiskajos pārtikas iepirkumos. Jo 73 % uzņēmēju ir atbildējuši, ka tiem šādas pieredzes nav. 27 % respondentu, kuriem ir pieredze iepirkumos, atbildējuši, ka tā ir liela vienam no tiem pat 7 gadus. Viens no respondentiem atbildēja, ka nodarbojas ar gaļas produktu piegādi ne tikai Rēzeknē, bet Daugavpilī, Ludzā un Aglonā. Taču pozitīvi ir vērtējams fakts, ka sniedzot pašnovērtējumu 5 punktu sistēmā, kā proporcionāli lielāko sniegto atbilžu daļu - 5 punktus, augstāko novērtējumu jeb augstu gatavības pakāpi startēt pašvaldību publiskajā pārtikas iepirkumā ir atzīmējuši 33 % aptaujāto uzņēmumu, kā otrs labākais rezultāts ir atzīmējami 3 punkti, kas apliecina vidēju gatavības pakāpi un to savā pašvērtējumā ir apliecinājuši 27 % aptaujāto uzņēmumu.

Aptaujātie respondenti savu viedokli pašvērtējumā pamato ar to, ka:

- spēj saražot pārtikas produktus augstā kvalitātē un pietiekamā apjomā;
- tiem ir liela darbības pieredze un pieredze publiskajos iepirkumos.

Savukārt uzņēmumi, kuri savu pašnovērtējumu ir atzīmējuši ar 1 un 2 punktiem, novērtējot savu gatavību kā ļoti zemu un zemu, savu pašvērtējumu pamato ar to, ka:

- nespēj nodrošināt apjomu;

- vai nespēj nodrošināt produkciju visu noteikto periodu;
- trūkst zināšanu par ZPI;
- trūkst laika dokumentu sagatavošanai, ko var klasificēt arī kā motivācijas trūkumu dalībai ZPI.

Atbildot uz jautājumu par vietējā ražotāja izredzēm uzvarēt pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos, aptaujātie uzņēmumi nav pārāk optimistiski. 33 % aptaujāto uzņēmumu vietējo ražotāju izredzes uzvarēt pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos vērtē kā mazas un 27 % kā vidējas. To var skaidrot ar to, ka uzņēmumi nav pārliecināti, ka ir iespējams uzvarēt iepirkumos konkurencē ar lielajiem Latvijas pārtikas ražotājiem.

Pētnieks Teilors norāda, ka lielām firmām ir būtiskas izmaksu mazināšanas priekšrocības un tās ir spējīgas sadalīt kopīgās izmaksas uz vairākiem līgumiem, un mazās firmas nevar izturēt šo konkurenci vienkārši samazinot savas izmaksas (Taylor, 2005).

Atbildot uz jautājumu par vietējo pārstrādes uzņēmumu izredzēm uzvarēt pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos, 53 % aptaujāto uzņēmumu vietējo pārstrādes uzņēmumu izredzes uzvarēt pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos vērtē kā vidējas, tātad kā labākas, salīdzinājumā ar vietējā ražotāja izredzēm, uzvarēt. Aptaujāto uzņēmumu (66 %) viedoklis par lauksaimniecības kooperatīvu izredzēm uzvarēt pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos ir novērtētas kā diezgan lielas. Šādu vērtējumu var skaidrot ar to, ka iespējams lauksaimniecības kooperatīvi spēs bez problēmām izpildīt pašvaldību publisko pārtikas iepirkumu kritērijus attiecībā uz apjomu, kas bieži vien izrādās problemātisks vietējam ražotājam. Sniedzot savu vērtējumu par vairumtirdzniecības uzņēmumu izredzēm uzvarēt pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos, 67 % aptaujāto uzņēmumu tās vērtē ar 5 punktiem jeb kā lielas izredzes. Aptaujāto uzņēmumu viedoklis sakrīt ar pašreizējo situāciju iepirkumu jomā, ka pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos galvenokārt uzvar vairumtirdzniecības bāzes un lielie Latvijas pārtikas ražotāji.

Flins un citi pētnieki norāda, ka lielās firmas piesakās uz valsts iepirkumiem biežāk un biežāk arī uzvar šajos publisko iepirkumu konkursos (Flynn & Davis, 2016; Flynn et al., 2015).

1. tabulā var redzēt aptaujāto uzņēmumu vidējo novērtējumu par iespējām uzvarēt publiskajos pārtikas iepirkumos, kur vietējam ražotājam ir viszemākais vidējais novērtējums - 2,93, bet vairumtirdzniecības uzņēmumam ir visaugstākais - 4,53.

1. tab. Aptaujāto uzņēmumu novērtējums 5 punktu sistēmā (1 - ļoti mazas izredzes un 5 - lielas izredzes) par iespējām uzvarēt pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos, (n=15), (autoru izveidota)

Table 1 Surveyed enterprises' ratings of opportunities to win in public food procurement tenders by local governments (on a five-point scale: 1 – the smallest chance and 5 – the greatest chance), (n=15), (authors' construction)

Uzņēmuma veids	Vidējais novērtējums	Moda
Vietējam ražotājam	2,93	2
Vietējam pārstrādes uzņēmumam	3,13	3
Lauksaimniecības kooperatīvam	4,20	4
Vairumtirdzniecības uzņēmumam	4,53	5

Apkopojot aptaujāto uzņēmumu pašnovērtējumu par savu informētības līmeni pašvaldību publisko pārtikas iepirkumos var secināt, ka

- 33 % nav informēti un tik pat liela daļa ir to, kas ir ļoti maz informēti par iepirkuma izsludināšanu,
- 40 % ir maz zināšanu par nepieciešamajiem dokumentiem un to sagatavošanu.

2. tab. Aptaujāto uzņēmumu pašnovērtējums par savu informētības līmeni pašvaldību publisko pārtikas iepirkumos, (n=15), (autoru izveidota)

Table 2 Surveyed enterprises' self-assessment of their awareness of public food procurement tenders by local governments, (n=15), (authors' construction)

Novērtējamais kritērijs		Ļoti labi informēts	Kopumā informēts, bet nepārzinu detaļas	Kaut ko zinu, bet ne ļoti daudz	Neesmu informēts	Atbilžu skaits/ % kopā
Iepirkuma izsludināšana	skaits	3	2	5	5	15
	%	20,1	13,3	33,3	33,3	100
Zināšanas par nepieciešamajiem dokumentiem un to sagatavošanu	skaits	4	3	6	2	15
	%	26,7	20	40	13,3	100
Institūciju (PVD, VID) prasības	skaits	10	2	2	1	15
	%	66,7	13,3	13,3	6,7	100
Līgumsaistību izpildes nosacījumi (informācija par piegādēm u.c.)	skaits	3	6	5	1	15
	%	20	40	33,3	6,7	100

Savukārt kā pozitīvi vērtējams kritērijs ir tas, ka 66,7 % aptaujāto uzņēmumu ir ļoti labi informēti par institūciju (PVD, VID) prasībām. 40 % aptaujāto uzņēmumu kopumā ir informēti, bet nepārzina detaļas un 33 % ļoti maz zina attiecībā uz līgumsaistību izpildes nosacījumiem (informācija par piegādēm u.c.) (sk. 2. tabulu).

Var secināt, ka uzņēmējiem būtu svarīgi paaugstināt informētības un zināšanu līmeni pašvaldību publisko pārtikas iepirkumu jomā, īpaši par iepirkumu izsludināšanu, nepieciešamajiem dokumentiem un to sagatavošanu, kā arī attiecībā uz līgumsaistības izpildes nosacījumiem.

Aptaujas anketā bija iekļauts arī jautājums ar mērķi noskaidrot uzņēmumu vērtējumu attiecībā uz galvenajiem šķēršļiem pārtikas publiskajos iepirkumos.

Ar 5 punktiem jeb kā ļoti svarīgi šķēršļi respondentu atbildēs tika novērtēti tādi šķēršļi kā:

- pārāk zemas produktu iepirkumu cenas;
- nepietiekami plašs produkcijas sortiments;
- nevar nodrošināt pietiekamu produkcijas apjomu;
- nespēj nodrošināt regulāras produkcijas piegādes;
- pārāk liels produkcijas piegādes attālums.

Ar 4 punktiem jeb kā svarīgi tika novērtēti tādi šķēršļi kā:

- produkcijas piegādes pieprasījums ir neatbilstošs sezonālībai,
- neinformētība un zināšanu trūkums par iepirkumu, tā procedūru un nepieciešamajiem dokumentiem;
- nespēja nodrošināt nemainīgu produkcijas kvalitāti visa gada garumā;
- iepirkums tiek izsludināts, kad dārzeņi jau ir iesēti/ iestādīti (līdz ar to neatbilst iepirkuma pieprasījumam).

Tātad var secināt, ka kā būtiskākos šķēršļus dalībai pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos uzņēmumi vērtē iepirkuma izpildes nosacījumus jeb tādus kritērijus kā: produkcijas cena, sortiments, apjoms, piegādes regularitāte un attālums.

Aptaujas anketā bija iekļauts arī jautājums, vai aptaujātie uzņēmumi būtu gatavi sadarboties ar citiem ražotājiem, lai startētu pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos. Apkopotie rezultāti parādā, ka 87 % aptaujāto uzņēmumu apstiprina savu vēlmi sadarboties ar citiem ražotājiem. Tas apliecina uzņēmumu izpratni, ka sadarbība ar citiem uzņēmumiem mazinātu tādu šķēršļu esamību dalībai pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos kā:

- produkcijas sortimenta nodrošināšana;
- produkcijas apjoms;
- regulāras produkcijas piegādes;
- produkcijas piegādes attālums.

Tie uzņēmumi (13 %), kuri snieguši negatīvu atbildi sadarbībai, lai startētu pašvaldību publiskajos pārtikas iepirkumos ar citiem uzņēmumiem, pamatojuši to, ka viņiem šobrīd ir labi tā kā ir, vai, ka nav tādas intereses.

Secinājumi un priekšlikumi *Conclusions and Proposals*

1. Pētījuma ietvaros veiktajā uzņēmēju pilotaptauajā, uzņēmumi, kuri savu gatavību startēt pašvaldības publiskajos iepirkumos novērtēja, kā ļoti zemu un zemu, pamatoja to ar nespēju nodrošināt apjomu, produkciju visu noteikto periodu, zināšanu trūkumu par ZPI, laiku dokumentu sagatavošanai, ko var klasificēt arī kā motivācijas trūkumu dalībai ZPI.
2. Uzņēmumi kā ļoti svarīgus šķēršļus ir norādījuši: pārāk zemas produktu iepirkumu cenas, nepietiekami plašs produkcijas sortiments, nevar nodrošināt pietiekamu produkcijas apjomu, nespēj nodrošināt regulāras produkcijas piegādes, pārāk liels produkcijas piegādes attālums.
3. Rēzeknes novada uzņēmējiem ieteicams apmeklēt informatīvos un izglītojošos bezmaksas seminārus par ZPI, ko organizē Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.
4. Rēzeknes novada vietējiem uzņēmējiem ieteicams izmantot iespējas konsultēties ar Rēzeknes novada Izglītības-uzņēmējdarbības kontaktpunktu speciālistiem par sev nesaprotamiem jautājumiem saistībā ar savas produkcijas noieta attīstīšanu, izskatīt sadarbības un kooperācijas iespējas ar citiem uzņēmumiem produkcijas apjoma nodrošināšanai publiskajos iepirkumos.

Summary

Research studies have been conducted in the world and in Latvia too on how the introduction of green public procurement (GPP) contributes to the development of a local area. GPP is an instrument that directly stimulates and ensures increases in local product sales.

The European Committee of the Regions has released a prospective statement on local agricultural and food production that refers to local food production systems as one of the means that contribute to local potential and economic activity in less known and often backward territories.

The research aim is to identify the opinions of local entrepreneurs on their opportunities for and barriers to participating in public food procurement in Rēzekne municipality.

The pilot survey of entrepreneurs done within the present research showed that the enterprises which rated their readiness to participate in municipal public procurement tenders as very low and low justified this fact by their inability to supply the required quantity and assortment of products throughout the whole period specified, the lack of knowledge of GPP and the short period for paperwork, which could be classified as the lack of motivation for their participation in GPP.

The enterprises referred to the following barriers as very significant: too low purchase prices on products, an insufficiently broad assortment of the products, an inability to supply the necessary quantity of the products, an inability to ensure regular deliveries of the products and a too long distance to deliver the products.

Enterprises located in Rezekne municipality are advised to visit free-of-charge informative and educational seminars on GPP held by the Ministry of Environmental Protection and Regional Development as well as to consult with specialists of Rezekne municipality education and entrepreneurship contact centres about unclear matters in relation to increasing their sales and to consider opportunities for collaboration and cooperation with other enterprises with the purpose of making joint bids in public procurement tenders.

Raksts izstrādāts ar Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas zinātniskā granta „Rēzeknes novada pašvaldības iestāžu zaļā iepirkuma izmantošanas iespējas pārtikas publiskajos iepirkumos” pētniecībai finansiālu atbalstu. /The paper was produced with the financial support of Rezekne Academy of Technologies from the research grant „Opportunities for the Green Public Procurement of Food by Municipal Institutions in Rezekne Municipality”.

Literatūra References

- Brown, C., & Miller, S. (2008). The Impacts of Local Markets: A Review of Research on Farmers Markets and Community Supported Agriculture (CSA). *American Journal of Agricultural Economics*, 90 (5), 1298-1302.
- Brown, J. P., Goetz, S. J., Ahearn, M. C., & Liang, C. (2013). Linkages between Community-Focused Agriculture, Farm Sales, and Regional Growth. *Economic Development Quarterly*, 28 (1), 5-16.
- de Bakker, F. G. A., Fisscher, O .A. M., & Brack, A. J. P. (2002). Organizing product-oriented environmental management from a firm’s perspective. *Journal of Cleaner Production*, 10, 455–464.
- Flynn, A., & Davis, P. (2016). Investigating the effect of tendering capabilities on SME activity and performance in public contract competitions. *International Small Business Journal*, 1-21.
- Flynn, A., McKevitt, D., & Davis, P. (2015). The impact of size on SME public sector tendering. *International Small Business Journal*, 33 (4), 443-461.
- Hall, J. (2000). Environmental supply chain dynamics. *Journal of Cleaner Production*, 8, 455–471.
- Halweil, B. (2002). Home Grown: The Case For Local Food In A Global Market. Worldwatch Paper #163, Retrieved from <http://www.worldwatch.org/node/827>
- Knight, A. J. (2013). Evaluating Local Food Programs: The Case of Select Nova Scotia. *Evaluation and Program Planning*, 26 (1), 29-39.
- Korpa, V., Siliņa, L., & Šulce, G. (2015). Vietējo ražotāju produkcijas īpatsvara palielināšana pašvaldības publiskajos pārtikas produktu iepirkumos: situācijas analīze Tukuma novadā, SIA LLKC. Retrieved from http://new.llkc.lv/system/files_force/aktualitates/petijums.pdf?download=1

- Krivašonoka, I., & Siliņa, L. (2015). Theoretical aspects of local food distribution, *Research for Rural Development, Annual 21st International Scientific Conference Proceedings*, 276-283.
- Krivašonoka, I., & Zvirbule, A. (2016). Role of municipalities in local food distribution in Latvia, *Proceedings of the 2016 International Scientific Conference "Economic Science for Rural Development"*, 41, 96-103.
- Latvijas Lauku foruma Kompetenču centrs (2012). *Pētījums par vietējās pārtikas ražošanas nozares attīstības iespējām un vietējo pārtikas ražotāju atbalsta iespējām Aizkraukles rajona partnerības teritorijā*. Retrieved from http://www.llf.kompetences.lv/resource/1332339488_Petijums_Aizkraukles_partneriba.pdf
- Morgan, K. (2007). Greening the realm: sustainable food chains and the public plate. *Regional Studies*, 4 (9), 1237-1250.
- Taylor, P. (2005). Do public sector contract catering tender procedures result in an auction for "lemons"? *International Journal of Public Sector Management*, 18, 484-497.
- Zvaižzne, A., Kotane, I., & Krivašonoka, I. (2017). Use of green public procurement of food in Rēzekne municipality. *26th International Scientific Conference on Economic and Social Development "Building Resilient Society"*, Zagreb (Croatia), 308-317.